

**VLADIMIRO OBRAZCOVO, EMANUELIO STEVO SAVO,
EDUARDO ENRIKO JAN AUSKO MONOGRAFIJA
„VALSTYB S IR SAVIVALDYBI TURTO VALDYMAS IR
PRIVATIZAVIMAS: TEORIJA IR PRAKTIKA“**

(Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, 328 p.)

Lietuva – viena pirmųjų pokomunistinių šalių pradėjo esminę valstybės ir savivaldybių turto valdymo reformą. Svarbiausias šios reformos klausimas buvo susijęs su valstybės ir savivaldybių turto privatizavimu – teisinės bazės sukūrimu, institucionalizavimu, procedūrų reglamentavimu, disponavimo likusiu turto taisyklių sukūrimu. Niekas neabejoja, kad pagrindinis privatizavimo proceso tikslas – pelningai privatizuoti valstybei priklausančius objektus ir taip papildyti šalies biudžetą, atitinkamus fondus, pritraukti vidaus ir užsienio kapitalo investicijų, kurios galėtų pagyvinti kiekvienos šalies, tarp jų ir Lietuvos, ekonomiką, skatintų išlaikyti esamas ir sukurti naujas darbo vietas, modernizuoti gamybą, suformuoti tam reikalingą infrastruktūrą, kurią vėliau taip pat būtų galima privatizuoti.

Kokia yra vyriausybės funkcija ir kokia yra privačių, nevyriausybinų, organizacijų paskirtis privatizavimo procese? Kas ką turi daryti, kas kam turi „tarnauti“ tam tikru metu ir tam tikroje vietoje? Kaip paskirstyti atsakomybę tarp šių labai skirtingų organizacijų? Tai, autorių nuomone, pagrindiniai klausimai, į kuriuos monografijoje bandoma atsakyti.

Privatizacijos procesas vyksta veikiamas įvairių jėgų: pragmatinių, ideologinių, komercinių ir populistinių. Monografijoje aptariamas kiekvieno šių veiksnių poveikis privatizavimui.

Labai įdomūs yra monografijos autorių bandymai surasti koreliacijas tarp valstybės tarnautojų skaičiaus ir valstybės bei savivaldybių valdomo turto apimties, jų funkcinės paskirties.

Autorių nuomone, kol kas nerasti „vaistai“ nuo Parkinsono dėsnio padarinių – valstybės tarnautojų skaičiaus augimo tendencija pastebima visose šalyse, JAV, pavyzdžiui, viešajame sektoriuje dirbančiųjų skaičiaus augimas pastaruoju metu lenkia gyventojų skaičiaus augimą, darbuotojų privačiame sektoriuje augimo tempus. Lietuvoje, kaip pažymi autoriai, išvardyti procesai dėl specifinių pereinamojo laikotarpio priežasčių vyksta kontraversiškai.

Monografijos autorių nuomone, trys svarbiausi veiksniai lemia viešojo sektoriaus augimo priežastis:

- a) didėjanti viešojo sektoriaus paslaugų paklausa nesant kitų alternatyvų;
- b) didėjantis viešojo sektoriaus paslaugų pasiūlos potencialas;
- c) viešojo sektoriaus darbuotojų menki administraciniai gebėjimai. Tai reikalauja didinti darbuotojų skaičių, suprantama, ir jų išlaikymui skiriamas išlaidas, norint suteikti poreikius atitinkančias paslaugas.

Privatizavimas ne tik valstybės ir savivaldybių turto, bet ir paslaugų teikimo, autorių nuomone, yra strateginė kryptis optimizuojant viešojo sektoriaus veiklą ir tenkinant visuomenės poreikius – didinant užimtumą privačiame sektoriuje, užtikrinant paslaugų kokybės garantijas.

Monografijoje įtikinamai parodoma, kad siekiant mažinti valstybės valdymo darbuotojų skaičių ir jų išlaikymo finansavimą – privatizavimas (turto ir paslaugų) yra ganėtinai racionali išeitis. Ši hipotezė pagrindžiama bendraisiais privatizavimo teorijos teiginiais, taip pat įvairių šalių privatizavimo praktika, ypač privatizuojant geležinkelius, kalėjimus, paštą, telekomus, vietos savivaldos komunalinį ūkį ir transportą.

Pažymėtina, kad, nors jau dešimtmetis, kaip Lietuvoje vyksta privatizavimo procesas, šiuo klausimu nėra rimtų mokslinių studijų, Lietuvos mokslo bendruomenei ir visuomenei

beveik nežinoma pasaulio patirtis privatizavimo srityje. Šalies mokslo publikacijose pateikiami tik atskiri privatizavimo teorijos fragmentai, naudingi tam tikriems politinių ir populistinių jėgų konjunktūriniais tikslams.

Monografija yra vertinga tuo, kad joje yra pateikiama skirtingo išsivystymo lygio įvairių šalių patirties lyginamoji analizė įvairiuose raidos etapuose. Vertinat monografijos mokslinę vertę būtent iš šių pozicijų, ji yra ypač aktuali ir naudinga.

Monografiją parengė labai originalus autorių kolektyvas: profesorius dr. Emanuelis S. Savas, Niujorko universiteto Privatizavimo tyrimo centro direktorius, turintis praktinių žinių apie privatizavimo eigą ir suformavęs konceptualias nuostatas šiuo klausimu, kiti autoriai – docentas dr. Vladimiras Obrascovas ir profesorius habil. dr. Eduardas E. Jančauskas, dirbantys Lietuvos teisės universitete ir sukaupę daug medžiagos tirdami valstybės ir savivaldybių turto valdymo klausimus Lietuvoje ir gretimose šalyse.

Monografijoje pateikiama ir bandoma kritiškai analizuoti Lietuvos visuomenei labiausiai rūpimų objektų privatizavimo proceso vyksmą: AB „Mažeikių naftos“, AB „Lietuvos telekomo“, AB „Lietuvos dujų“, AB „Lietuvos kuro“, Klaipėdos valstybinis jūrų uosto, taip pat AB „Lietuvos geležinkelių“. Suprantama, galutines išvadas apie Lietuvos pagrindinių objektų privatizavimo racionalumą ir efektyvumą bus galima pateikti tik praėjus tam tikram laikui.

Monografijoje duomenys išdėstyti aiškiai, pateikiant konkrečių Lietuvos ir kitų šalių patirties pavyzdžių.

Knyga gali būti naudinga mokslininkams, politikams ir plačiajai visuomenei.

Dr. Juozas Šarkus

Asociacijos „Infobalt“ viceprezidentas

UAB Kabelinis radijas ir televizija valdybos pirmininkas

